

tegen het eind van de zestiende eeuw verkeerden? Het antwoord op die vraag is mij na lezing van dit boek niet duidelijk.

Guido de Bruin

J. A. M. Hoekx, e. a., ed., *Kroniek van Molius. Een zestiende-eeuwse Bossche priester over de geschiedenis van zijn stad* ('s-Hertogenbosch: Adr. Heinen, 2003, 399 blz., €34,50, ISBN 90 70706 75 X).

De Brabantse historiografie is de laatste jaren onderwerp van hernieuwde belangstelling. In de afgelopen jaren werd de interessante kroniek van de Bossche stadssecretaris Peter van Os uitgegeven in de RGP-reeks en werd een uitgave gemaakt van de Brabantse kroniek van Hadrianus Barlandus, inclusief vertaling en voortzetting (!). Het is goed dat de historiografie van een gewest met een lange en trotse geschiedenis, zo lang ondergesneeuwd door de nationaal-Belgische geschiedschrijving die zich met name richtte op Vlaanderen, en de nationaal-Nederlandse die zich bijna exclusief bezighield met Holland, nu geleidelijk meer aandacht krijgt, en wel in een zeer leesbare vorm.

De *Annales civitates Buscoducensis* van de Bossche priester Willem Molius (of Mool) (ca. 1500-1565) ontstond vermoedelijk tussen 1542 en 1550. Het werk raakte nauw vervlochten met enkele kronieken die korte tijd later werden geschreven, en de uitgevers stellen dat we eigenlijk helemaal niet kunnen spreken van dé kroniek van Molius. Slechts een aantal min of meer contemporaine bewerkte afschriften resten ons, die in de hier besproken publicatie werden uitgegeven. Gelukkig hebben de uitgevers gekozen voor een editie van de Latijnse tekst met parallelle vertaling, een voorbeeld dat navolging verdient en krijgt. Het maakt het werk immers toegankelijk voor de groeiende groep personen die het Latijn niet machtig is, maar voldoet aan de wetenschappelijke eisen van controleerbaarheid. Als toegift hebben de uitgevers de aanvullingen van de Bossche jezuïet Otto Zylius over de jaren 1523-1562 opgenomen.

Molius' werk wordt, net als dat van Zylius, gekenmerkt door een sterke Bossche pre-occupatie — op z'n best vormt de Meierij het referentiekader. Er is nauwelijks aandacht voor de gebeurtenissen in de andere Brabantse steden, nog minder voor de overige Nederlanden, en al helemaal niet voor de wereldgeschiedenis. De *Annales civitates Buscoducensis* beginnen met een uitgebreide historisch-geografische beschrijving van de stad 's-Hertogenbosch, om pas later over te gaan tot een meer traditioneel chronologisch overzicht van de stedelijke geschiedenis. Ongetwijfeld zullen lokaal-historici hun hart kunnen ophalen aan allerlei wetenswaardigheden over de lokalisering van huizen, het verloop van straten, de inrichting van het stadsbestuur en de familiale verhoudingen in de stad. Bij nadere beschouwing is de kroniek echter ook voor een breder publiek interessant. Het werk bevat een groot aantal boeiende gegevens uit het dagelijks leven van de Bossenaars, de kroniek spreekt over blijdschap en verdriet, honger en overvloed, oorlog en vrede, vetes en verzoeningen in de kleine Bossche samenleving van zo'n 15.000 inwoners.

Op het eerste gezicht zijn de editie en vertaling van Molius' kroniek van een hoog niveau, men heeft een goede uitgave gemaakt van een achttiende-eeuws handschrift, dat is geannoteerd aan de hand van de overige manuscripten. Daarbij moet echter wel een aantekening worden gemaakt. Het is de vraag of deze uitgave recht doet aan het belang van de kroniek. De toegankelijkheid voor meer algemene vragen is beperkt. Het register op persoons- en plaatsnamen is voornamelijk interessant voor lokaal-historici, terwijl een thematische index ontbreekt. De

informatieve paragraaftitels zijn evenmin in een lijst opgenomen en er rest de historicus dan ook weinig anders dan het hele werk door te bladeren.

Op de keper beschouwd betreft de editie een curieus mengsel van historiografische gegevens van verschillende auteurs. Molius' *opus magnus* vormt de kern, maar in de loop van de zestiende eeuw werd dit werk door verschillende afschrijvers gelardeerd met andere historiografische gegevens. Het blijft ongewis wat nu exact de inhoud en strekking van de oorspronkelijke kroniek van Molius was, hoezeer de uitgevers ook pogingen hebben gedaan de ingevoegde passages aan te duiden op basis van stilistische en codicologische argumenten. (39-41, vergelijk het gestelde op bladzijde 7)

De inleiding tot de uitgave is teleurstellend. Zij bevat een uitgebreide beschrijving van de vaak achttiende- of negentiende-eeuwse handschriften, maar daarbij ontbreekt het aan een systematische opbouw. Een schema met basisinformatie is in zo'n geval veel overzichtelijker. Serieuzer is het feit dat er eigenlijk helemaal geen poging wordt gedaan om een inhoudelijke analyse te geven van Molius' kroniek. De lezer mist iedere reflectie omtrent stedelijke historiografie, zo ontbreken referenties aan de redelijk omvangrijke recente literatuur over stadskronieken (Johanek, Van Houts, Van Synghel, Vasina, Schneidmüller, om maar een paar te noemen). In dit kader zou bijvoorbeeld een vergelijking met de kroniek van Peter van Os buitengewoon interessant zijn. Hoewel laatstgenoemde maar een dertigtal jaar eerder werd geschreven op een steenworp afstand, gaat het om een totaal ander werk, waarin de Bossche geschiedenis in een landsheerlijk kader wordt geplaatst, terwijl Molius dat expliciet niet doet. In dat kader is het niet verwonderlijk dat van de vijftig bladzijden tellende inleiding slechts iets meer dan één enkele pagina aan een inhoudelijke analyse is gewijd.

We mogen dankbaar zijn dat we met deze uitgave beschikken over een nieuwe historiografische tekst, met veel onverwachte en interessante gegevens. De uitgave zal dankbaar worden benut door historici. Toch is zij alleen met omzichtigheid te gebruiken. Nog steeds weten we maar globaal welke passages aan Willem Molius kunnen worden toegeschreven en welke niet. Een meer analytische benadering zou de waarde van deze editie sterk hebben verhoogd.

Robert Stein

R. Prud'homme van Reine, *Admiraal Zilvervloot. Biografie van Piet Hein* (Open domein XLI; Amsterdam, Antwerpen: De Arbeiderspers, 2003, 257 blz., €19,95, ISBN 90 295 3663 2).

Prud'homme van Reine heeft zich ontpopt als de nieuwe biograaf van de zeehelden van de Republiek. Na zijn proefschrift aan Jan Hendrik van Kinsbergen (1990) te hebben gewijd, heeft hij achtereenvolgens een biografie geschreven van Michiel Adriaensz. de Ruyter (*Rechterhand van Nederland*, 1996) en een dubbelbiografie, van Maerten Harpertz. Tromp en Cornelis Tromp (*Schittering en schandaal*, 2001). Met Piet Hein begeeft hij zich in het begin van de zeventiende eeuw, toen de vloot van de Republiek zich nog moest ontwikkelen tot een werkelijke zeemacht.

Bij dit boek hanteert de auteur dezelfde uitgangspunten als bij zijn voorgaande boeken. Hij doet gedegen archiefonderzoek, maakt ruim gebruik van voorwerpen die al dan niet terecht aan de persoon in kwestie zijn toegedicht, en van iconografische bronnen. Wat dat laatste betreft, wist hij twee nieuwe portretten van Piet Hein toe te voegen aan het reeds bekende werk. Zijn grondhouding ten opzichte van de 'gebiografeerden' is over het algemeen als vanzelfsprekend positief (met uitzondering van Cornelis Tromp die hij zeker niet tot zijn